

Promemoria

Datum 2016-06-20
Dnr 3.4.1-2501-2016

Införande av ansökningsavgift i metallsökarärenden

Sammanfattning med författningsförslag

Riksantikvarieämbetet föreslår att en ansökningsavgift för ansökningar om användning och medförande av metallsökare införs. Avgiftens storlek bör inte motsvara full kostnadstäckning utan följa avgiftsklass 2 i 10 § avgiftsförordningen (1992:191) vilket motsvarar 700 kronor. Varje geografiskt avgränsat område som tillståndansökan omfattar bör räknas som ett avgiftsbelagt ärende.

Riksantikvarieämbetet föreslår *dels* att 2 kap. 20 § kulturmiljölagen (1988:950) (KML) ändras och *dels* att en ny paragraf, 10 a § införs i kulturmiljöförordningen (1988:1188) (KMF).

Nuvarande lydelse

Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd att använda och medföra metallsökare.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap 20 § KML

Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd att använda och medföra metallsökare.

Sökanden ska betala en ansökningsavgift. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om ansökningsavgiften.

Föreslagen lydelse

10 a § KMF

Ansökningsavgift för ansökan om användning eller medförande av metallsökare i enlighet med 2 kap. 20 § andra stycket kulturmiljölagen (1988:950) ska tas ut i enlighet med avgiftsklass 2 i 10 § avgiftsförordningen (1992:191).

Lag- och förordningsändringen bör träda i kraft den 1 juli 2017.

2 kap. 20 § andra stycket ska inte gälla för ärenden där ansökan gjorts före ikraftträdandet.

Bakgrund

Sedan den 1 januari 2014 krävs det tillstånd för att använda metallsökare i Sverige samt för att medföra metallsökare på fornlämningar förutom vid färd på allmän väg. Det framgår av 2 kap. 18 § KML. Det följer dessutom av lagen att en enskild inte kan få tillstånd till att använda metallsökare i syfte att leta efter fornfynd. Vid tillståndsprövningen ska fornlämningsituationen vara avgörande, dvs. tillstånd bör inte lämnas i eller vid en fornlämning eller på en plats där okända kända fornlämningar eller fornfynd kan förväntas. I de fornlämningstätaste områdena i landet (i vart fall Öland och Gotland) bör tillståndsgivningen vara ytterst restriktiv (jfr prop. 2012/13:96 s 55 samt Kammarrätten i Jönköpings dom av den 8 september 2015 i mål nr. 356-15.) Av Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om fornlämningsförklaring och metallsökare (KRFS 2016:1) framgår att en tillståndspann som huvudregel inte bör överstiga ett år.

Problembeskrivning

Sedan lagändringen 2014 har antalet ansökningar om metallsökaranvändning mångdubblats. År 2012 fick länsstyrelserna in 409 ärenden, att jämföra med 2 153 år 2015. Det är en ökning på ca 1200 %. Fler än nio tiondelar av ansökningarna kommer från hobbyanvändare. Många av dem söker i flera län samtidigt och ansökningarna omfattar dessutom ofta ett stort antal områden. På grund av den stora ärendemängden hinner länsstyrelserna inte med att fatta beslut inom rimlig tid.

Metallsökarärendena är tidskrävande eftersom länsstyrelsen i varje ärende inte bara måste göra en bedömning av förekomsten av kända fornlämningar utan också göra en grundlig uppskattning av risken för att okända fornlämningar och fornfynd kommer att påträffas. Detta måste göras för varje avgränsat geografiskt område och eftersom en ansökan kan omfatta många områden tar handläggningen lång tid. Dessutom tillkommer arbete och kostnader för registrering, omhändertagande och konservering av de fornfynd som påträffas samt för eventuella arkeologiska efterundersökningar.

Länsstyrelserna har en omfattande uppgift att tillvarata kulturmiljöintressena bland annat vad gäller planfrågor, infrastruktur och energiförsörjning. En stor del av resurserna får nu i stället användas till att handlägga ansökningar om användning av metallsökare.

Förslag till lösning

Riksantikvarieämbetet föreslår att en avgift för ansökningar om användande och medförande av metallsökare ska införas. En sådan avgift skulle minska antalet ansökningar och skulle antagligen ha en dämpande effekt på antalet geografiska områden som ansökaningarna omfattar. En väl avvägd avgiftsnivå i skulle samtidigt inte drabba sökandena (främst hobbyanvändare) orimligt hårt. Den som behöver använda metallsökare i sin näringsverksamhet kan bli beviljad ett s.k. generellt tillstånd för ett större område och/eller för en längre tid än 1 år (se 2 kap. 10 § KRFS 2016:1). På så sätt blir avgiften inte oskälig gentemot den gruppen heller.

Rättslig bakgrund

9 kap. 1 § regeringsformen (1974:152) lyder:

”Riksdagen beslutar om skatter och avgifter till staten samt om statens budget”.

Av 3 § i avgiftsförordningen (1992:191) framgår att en myndighet bara får ta ut avgifter för varor och tjänster om det följer av lag eller förordning eller av ett särskilt beslut från regeringen. I 4 § samma förordning anges ett antal undantag från huvudregeln ovan. Av bestämmelsen framgår att myndighet, om det är förenligt med myndighetens uppgift enligt lag, instruktion eller annan förordning, får tillhandahålla ett antal varor och tjänster, om verksamheten är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Uppräkningen av varorna och tjänsterna är uttömmande och omfattar bland annat uthyrning av lokaler och utrustning samt tillhandahållande av tidskrifter och andra publikationer. Ingen av de undantag som räknas upp i 4 § är tillämplig på ansökningsavgifter.

För att införa ansökningsavgifter i metallsökarärenden krävs alltså ändringar i KML och KMF.

Avgiftens storlek

Vad gäller bestämmandet av avgiftens storlek kan man antingen utgå från att avgiften ska motsvara full kostnadstäckning - vilket är huvudregeln - eller att den ska styras av 10 § avgiftsförordningen. För att göra undantag från huvudregeln krävs författningsstöd (se 5 § andra stycket avgiftsförordningen). Eftersom det direkta målet med ansökningsavgifterna inte är att länsstyrelserna ska spara pengar utan att minska antalet ansökningar föreslår Riksantikvarieämbetet att man frångår huvudregeln och istället sätter avgiftsnivån med stöd av avgiftsklasserna i 10 § avgiftsförordningen. Den finns 10 avgiftsklasser, där avgiftsklass 1 motsvarar 250 kronor och avgiftsklass 10 motsvarar 38 000 kronor. Beloppen i avgiftsklasserna räknas upp regelbundet.

Riksantikvarieämbetet föreslår att avgiftsklass 2 tillämpas, vilket innebär att avgiften blir 700 kronor. Den summan framstår som rimlig utifrån intresset av att minska antalet ansökningar å ena sidan och intresset av att enskilda ska kunna utöva sin hobby utan oskäliga kostnader å andra sidan. Man kan jämföra avgiftsnivån med den som gäller för ansökan om att få inneha ett vapen, se 16 kap. 1 § andra stycket vapenförordningen (1996:70) eller för anmälan om kameraövervakning, se 5 § kameraövervakningsförordningen (2013:463) som också är 700 kronor.

Av 2 kap. 2 § 4 i Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om fornlämningsförklaring och metallsökare (KRFS 2016:1) framgår att en tillståndsansökan ska innehålla uppgift om det geografiska område som ansökan omfattar med områdets begränsning markerad på bifogad karta. Varje geografiskt avgränsat område som ansökan innefattar bör räknas som ett avgiftsbelagt ärende (jfr 8 § kameraövervakningsförordningen). Annars kan en sökande ansöka om ett stort antal områden inom ramen för en och samma ansökan och därmed motverka syftet med den nya regleringen.

Praktiskt kring avgiften

Avgiften tas ut i samband med att ansökan ges in och handläggningen av ärendet inleds inte förrän avgiften är betald. Om avgiften inte kommer in kan prövningsmyndigheten förelägga sökanden att betala. Föreläggandet ska innehålla information om att ansökan kan komma att avvisas om avgiften inte betalas inom den föreskrivna tiden. Detta framgår av 11 § första stycket i avgiftsförordningen.

Konsekvenser

Berörda

Avgiftsbeläggningen påverkar dels länsstyrelsen, som är den myndighet som ansvarar för tillståndsprövningen av metallsökaranvändningen, dels de som är mottagare av länsstyrelsens beslut, dvs. de sökande.

Påverkan på länsstyrelsens arbetsbörda

En avgiftsbeläggning kan antas innebära en minskning av antalet ansökningar, och att ansökningarna innehåller färre geografiska områden. Konsekvensen kommer att bli att arbetsbelastningen för länsstyrelsen kommer att minska och att ärendena kommer att gå fortare att handlägga. Några arbetsmoment tillkommer när länsstyrelsen måste kontrollera att ansökningsavgiften är betald och förelägga sökanden att betala om så inte har skett men arbetsbelastningen kommer ändå att minska totalt sett.

EU-rättsliga konsekvenser

Ett införande av ansökningsavgifter får inga EU-rättsliga konsekvenser.

Bedömning av om det finns behov av speciella informationsinsatser

Riksantikvarieämbetet kommer att genomföra informationsinsatser i samband med att författningsändringarna träder i kraft. Dessa insatser kommer bland annat att innefatta en revidering av Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om metallsökare samt av myndighetens vägledning i samma ämne. De kommer även att omfatta informationsseminarier för länsstyrelsen i samband med ikraftträdandet.

Särskilda konsekvenser för företag

De företagare som använder metallsökare i sin verksamhet kommer att påverkas i och med att de påförs en ny avgift. Länsstyrelsernas möjlighet att utfärda generella tillstånd gör emellertid att dessa näringsidkare inte kan anses bli drabbade på något oskäligt sätt. Regleringen bedöms inte medföra någon påverkan på konkurrensförhållandena mellan företag och inga särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid utformningen av regleringen

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET